

ולא אזנו של מוכר עצמו - And not the ear of one who sells himself

Overview

מכרוהו (which is written by רצע אדוניו את אזנו וגו' ¹ of פסוק חכמים derive from the מכרוהו בי"ד ², but not a עצמו. Our תוספות explains the need for this exclusion.

תוספות asks:

ואם תאמר למה לי אזנו למעוטי דמוכר עצמו אינו נרצע -

- נרצע מוכר עצמו is not נרצע 'אזנו' to exclude that a מוכר עצמו is not נרצע - תיפוק ליה דמוכר עצמו אינו נרצע דאין רבו מוסר לו שפחה כנענית ³ -

Let us derive this that a מוכר עצמו is not נרצע, from the ruling that his master cannot give him a שפחה כנענית, and since he cannot have a שפחה כנענית he cannot be נרצע - כדלקמן (דף כא, ב) דבעינן אהבתי⁴ את אשתי ואת בני⁵ -

As the רב נחמן states later that in order for an עבד to be נרצע there is the requirement that the עבד be able to say, 'I love my wife (the שפחה כנענית) and my children' (which he had from the שפחה) -

תוספות answers:

ויש לומר דאי לאו אזנו הוה ילפינן מגזירה שוה דשכיר שכיר ממכרוהו בית דין -

מוכר עצמו And one can say; if not for the exclusion of אזנו, we would have derived מוכר עצמו from רציעה regarding שכיר שכיר of גז"ש through מכרוהו בי"ד

דאף על גב דלא מצי אמר אהבתי את אשתי הוה אמינא דנרצע קא משמע לן אזנו דאין נרצע: That even though the מוכר עצמו cannot proclaim אהבתי את אשתי (since אין רבו מוסר), nevertheless we would have said that he is נרצע (on account of the שפחה כנענית), (לו שפחה כנענית) therefore the word אזנו teaches us that despite the גז"ש he is not נרצע.

¹ שמות (משפטים) כא, י.

² נרצע is the act of boring a hole in the ear of the slave who wishes to continue serving his master after his six years were completed.

³ The ת"ק on this עמוד states that by a מוכר עצמו his master is שפחה כנענית and they derive it (see טו, א) from שפחה כנענית a מוסר לו שפחה כנענית regarding מכרוהו בי"ד (שמות [משפטים] כא, ד) in פסוק that the master may be מוסר לו שפחה כנענית but not to a עצמו.

⁴ שמות (משפטים) כא, ה. When the תורה relates the declaration of the עבד that he wishes to remain in servitude, it prefaces it with the declaration of the עבד that he loves his (new) wife (the שפחה כנענית) and their children; indicating that the law of נרצע is only when he has a שפחה כנענית.

⁵ Since the ת"ק maintains that regarding מוכר עצמו he is not given a שפחה כנענית, which prevents him from saying אהבתי את אשתי, which in turn does not allow him to become a נרצע. We do not need the פסוק of אזנו

⁶ See 'Thinking it over' # 2.

Summary

If not for the exclusion of אֲזָנוּ, the גז"ש שכיר שכיר would have us assume that a מוכר אהבתי את אשתי is נרצע despite the fact that he cannot proclaim עצמו.

Thinking it over

1. Does the rule that by שפחה כנענית מוכר עצמו אין רבו מסר לו שפחה כנענית, mean that the master cannot force the ע"ע to take a שפחה כנענית, as he can by a מכרוהו בי"ד (but he is permitted to do so with the consent of the ע"ע), or does it mean that the ע"ע is forbidden from taking a שפחה כנענית?⁷

2. תוספות writes that if not for אֲזָנוּ, we would think that a מוכר עצמו is נרצע (because of the גז"ש שכיר שכיר) even though that שפחה כנענית אין רבו מוסר לו שפחה כנענית.⁸ How would we then understand the need for the פסוק to state אהבתי את אשתי וגו' to state?⁹

⁷ See בית לחם יהודה אות שטו.

⁸ See footnote # 6.

⁹ See נחלת משה.